Факултет за земјоделски науки и храна – Скопје
Институт за агроекономика

Менаџмент во сточарското производство

доц. д-р Ана Котевска

Скопје, 2012

Содржина

- СТОЧАРСТВО
  - Економско значење на сточарството
  - Значење на сточарството
  - Развој на сточарското производство
  - Сточарско производство
- МЕНАЏМЕНТ
  - Менаџмент и менаџер
  - Дефиниција на менаџментот
  - Мерење на успешноста (Ефикасност и Ефективност)
  - Функции на менаџментот
  - Нивоа на менаџментот
  - Менаџмент вештини
  - Менаџментот и опкружувањето
  - Специфичности на земјоделското производство
- Литература
- Прашања за учење

Сточарство...

...е гранка на земјоделското производство којашто се однесува на одгледување на домашните животни за добивање на економска корист, производи за хумана исхрана, суровини, работна сила итн.

СТОЧАРСТВО

Економско значење на сточарството

- **Стратешка гранка на земјоделското производство**
  - Органска врска со сите растителни гранки
  - Влијае на покачување на приносите и продуктивноста кај сите грнаки на земјоделството
- **Учество во БДП**
- **Учество во извозот на земјоделски производи**
- **Предност во однос на растителното производство**
  - Постојано користење на трудот и средствата на трудот
  - Порамномерен прилив на производство и приходи во текот на годината.

Значење на сточарството (1)

- **За производство на сточарски производи**
  - Сточарски производи за исхрана на населението
    - Млеко, месо, јајца, маст и др.
    - Преработки
  - Сточарски производи како суровина за индустрија
    - Прехранбена индустрија (месна индустрија, кланици со ладилници, млекарска индустрија)
    - Текстилна индустрија (за предено, ткаенини, теписи, конфекција)
    - Кожарска индустрија (кожа, обувки, кожна галантерија)

Значење на сточарството (2)

- **За искористивање на земјишните капацитети**
  - Искористување на ливадите и пасиштата како природни извори на добиточна храна и нејзино трансформирање во производи со повисока вредност.
  - Површини со пасишта и ливади
    - Пасишта 611.000 ха (55% од вкупна земј.површина)
    - Ливади 59.000 ха (5% од вкупна земј.површина)
  - Оранични површини за производство на добиточна храна (36.000 ха или 9% од ораничните површини)
    - луцерка, детелина, добиточен грашок, граор, фуражна пченка, добиточна репа
  - Производство на легуминози за потребите на сточарството
    - Зголемување на приносите на културите што следледуваат
  - Производство на арско ѓубре
    - Одржување на плодноста на почвата и зголемување на приносите на хектар

Значење на сточарството (3)

- **Искористување на споредни производи и отпадоци од растителносто производство**
  - Слама, плева, пченкова шума, лист и глави од шеќерна репа)
  - Отпадоци од прехранбената индустрија (ќуспиња, меласа, резанки, трици)
  - Од млекарници, ресторани и сл.
- **За влачна сила за извршување разни работни процеси во земјоделството и други дејности**
  - Работен добиток (говеда, коњи, биволи, мулиња, маски и магариња)
  - Запрежен или товарен добиток

7

Развој на сточарското производство

ВЕРИЖНИ ИНДЕКСИ НА СТОЧАРСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

Претходна година = 100

	2006	2007	2008	2009	2010
Говедарство	112	111	101	94	105
Овчарство	116	137	103	96	106
Свињарство	119	157	100	83	106
Живинарство	106	83	86	105	119

Сточарско производство

	Производство на месо, тони			Вредност
Говедско месо	6082			
Свинско месо	8292			
Овчо месо	4786			
Живинско месо	3236			
Друго месо	875			
	Број на молзни грла	Просек по грло, литри	Производство, 000 литри	Вредност
Кравјо млеко	124553	2787 л	347103	
Овчо млеко	536529	60	32157	
Козјо млеко	56638	266	15074	
	Број на стрижени овци	Просек по грло, кг	Производство, тони	Вредност
Волна	645577	1,6	1025	
	Број на несилки	Просек по кокошка, парчиња	Производство, 000 парчиња	Вредност
Јајца	1688381	199	335820	
	Број на пчелни	Просек по пчелно		

Менаџмент...

...е универзален процес на ефективно и ефикасно извршување на работата со помош на други луѓе и ангажирање на ресурсите во остварување на однапред дефинираните цели на претпријатието

МЕНАЏМЕНТ

Мерење на перформансите на менаџментот

Ефикасност *vs.* Ефективност

- **Ефикасност**
  - Мерило за тоа колку добро или колку продуктивно се користени ресурсите за остварување на целта
  - **Цел**: минимизарање на влезни ресурси или време
- **Ефективност**
  - Мерило за соодветноста на целите одбрани да се извршуваат и степенот на нивно остварување.
  - **Цел**: соодветни цели и поголем степен на нивно остварување.

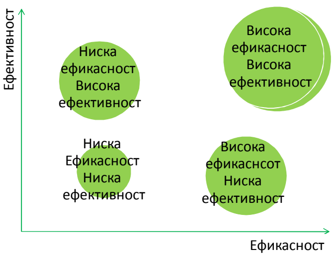

11

Ефикасност, ефективност и перформанси во организацијата

Ефективност		Ниска ефикасност	Висока ефикасност
	Висока	**Ниска ефикасност – Висока ефективност** Менаџерот избира правилни цели, но работи со слаба употреба на ресурси за да ги оствари. **Резултат**: производ кој го сакаат купувачите, но е многу скап за да го купат.	**Висока ефикасност - Висока ефективност** Менаџерот избира правилни цели и добро ги употребува ресурси за да ги оствари тие цели. **Резултат**: производ кој го сакаат купувачите, со квалитет и цена коишто можат да си ги дозволат.
	Ниска	**Ниска ефикасност – Ниска ефективност** Менаџерот избира несоодветни цели и работи со слаба употреба на ресурси за да ги оствари. **Резултат**: производ со низок квалитет кој што купувачите не го сакаат.	**Висока ефикасснот – Ниска ефективност** Менаџерот избира несоодветни цели, но добро ги употребува ресурси за да ги оствари тие цели. **Резултат**: производ со висок квалитет којшто купувачите не го сакаат.
		Ниска	Висока
		Ефикасност	

Извор: Jones G.R. George J.M (2008): Современ менаџмент, (превод), Стр. 7

Функции на менаџментот

- Ако менаџментот е универзален процес на ефективно и ефикасно извршување на работата со помош на други луѓе и ангажирање на ресурсите во остварување на однапред дефинираните цели на претпријатието, што е задача на менаџерот?
- **Планирање**
  - какви цели да се извршуваат?
  - какви акции да се преземат (во која насока)?
  - како да се користат ресурсите за да се остварат целите?
- **Организарање**
  - Структурирање на работните односи со цел полесно да се остварат организацикните цели.
- **Координирање**
  - Помагаат на вработените да ја разберат улогата која ја имаат во остварувањето на организациските цели
- **Контрола**
  - Оценување колку добро се остваруваат организациските цели и преземање акција за одржување или подобрување на извршувањето

Функции на менаџментот

Која функција е поважна?

	Henri Fayol	Henry H. Albers	Stephen Robbins, Debu Mukerji	Harold Koontz, Cyril O'Donnell	Howard M. Carlisle	Theo Haiman, Wiliam G. Scott	Ernest Dale	Wiliam T. Greenwood	Herbert G.Hicks, Ray C. Gullett	Joseph L. Massie
Планирање	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Организирање	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Екипирање кадри		X		X	X	X	X	X		X
Насочување		X		X	X		X	X		X
Контролирање	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Раководење			X					X		
Претставување					X		X			
Влијание						X				
Иновирање							X			
Одлучување								X		X
Креирање									X	
Мотивирање									X	
Комуницирање									X	X
Командување		X								
Координирање		X								

Нивоа на менаџмент

Врвен менаџмент

Среден менаџмент

Менаџмент на пониско ниво

Функциите на менаџмент според нивоата на менаџмент

Време коешто менаџерите го трошат во обавувањето на функциите на менаџментот

Менаџерски вештини

- **Концепциски вештини**
  - Способност да се анализира и дијагностицира ситуацијата и да се прави разлика помеѓу причина и последица
- **Човечки вештини**
  - Способност да се разбере, промени, води и контролира однесувањето на другите поединци и груп
  - Преку развивање на способностите за комуникација, координација и мотивација на луѓето
- **Технички вештини**
  - Специфични вештини , знаења и техники потребни за извршување на организациската улога

Менаџерски вештини според нивоата на менаџмент

✓Кои менаџерски вештини се нај/позначајни?

✓Како, каде и кога се развиваат овие вештини?

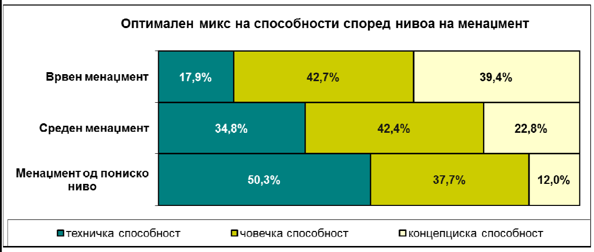

Менаџментот и опкружувањето

- Затворен vs. отворен систем
- Стабилно vs. динамичко опкружување
- Интерно, посебно (потесно) и општо (пошироко) опкружување

19

Агроменаџмент — Специфичности на земјоделското производство

1. **Предмет на трудот:** масата на производот се создава главно во самиот процес на производство како последица на растењето на растенијата и животните
2. **Средствата на трудот** се специфични по структура и организација на користење:
   - ❑ Земјоделските машини се движат по предметот на трудот
   - ❑ Земјиштето како основно средство претставува
     - Локација и производен фактор
     - Неподвижност, неразмноживост, непотрошивост
3. **Природни фактори**
   - ❑ Земјиште (плодност, положба кон пазар и сообраќајни врски)
   - ❑ Клима (температура и влажност на воздух, врнежи, ветрови, должина на вегетациски период)
   - ❑ Биолошки капацитет

20

Агроменаџмент — Специфичности на земјоделското производство

4. **Процес на земјоделското производство**
   - ❑ **Сезонски карактер**
     - Нерамномерно вклучување на средства (капитал, опрема, труд)
     - Потреба за порационално користење на средства за работа и суровини и
     - Потреба за прилагодување на сезонскиот карактер
     - Пласман на производите
     - Складирање и транспорт - делумно решение
     - Производителите не можат да бидат строго специјализирани само на една операција
     - Потреба за намалување на ризикот
     - Помал обрт на средства во однос на останатите индустрии
     - Индустријализација
   - ❑ **Непрекинливост**
     - Слаба флексибилност кон промени на пазарот
     - Потреба од прилагодување

21

Агроменаџмент — Специфичности на земјоделското производство

5. **Општествено-економски услови**
   - ❑**Макроекономска политика** (развиеност на пазарот, политика на формирање на цени, инвестициона и кредитна политика, развиеност на други индустрии поврзани со земјоделството, надворешно-трговската политика...)
   - ❑**Аграрна политика** (имотни односи, здружување, закони и регулативи...)
   - ❑**Научно-технолошки развој** (биолошки, механизацикси и организациски)
   - ❑**Културно-техничкото ниво на образованост и животниот стандард на населението**
   - ❑**Глобализација**

22

Агроменаџмент — Специфичности на сточарското производство

1. **Единица мерка:** грло, легло, условно грло, условно молзна крава, 1000 птици
2. **Временски период:** календарска година, турнус, производен век
3. **Голем број на производи**: подмалдок за репродукција, подмладок за тов, товени грла, готови земјоделски производи (млеко, млеко, јајца), прираст, волна, сирење и други преработени производи, излачени машки и женски грла
4. **Замена на основното стадо**: од сопствено производство или купени
5. **Сточна храна**: од сопствено производство или купена
6. **Основни и помошни сточарски објекти:** штали, хранилишта, поилишта, опрема за молење и сл.

23

Литература

1. Gareth R. Jones, Jennifer M. George: *Современ менаџмент*. (превод). Глобал комуникации. Скопје, 2008. стр. 2-41
2. Тодор Галев, Богдан Арсовски: *Организација на земјоделските стопанства и организација на сточарското производство*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Скопје, 1990, стр. 4-12, 232-240
3. Белковски Н., Д. Димитриевски: *Планирање и проектирање во земјоделството*. Основен учебник. Култура: Скопје, 2005, стр. 163-165
4. Тодор Кралев: *Основи на менаџментот*. Центар за интернационален менаџмент. Скопје, 1995, стр. 5-27

24

Прашања за учење